

בבא מציעא ה'

למ"ד הילך פטור צריך למעט הגמרא הביאה, שלדעת רבי חייא, התובע את חברו קרקע שחפר בה בורות בידי אלא חמישים, 'הילך' וקח לך, שלא הוצאתים והם שלך בכל מקום שהם, חייב שבועה. מפני שגם כשאמר 'הילך' הוא כאומר אני חייב לך רק חמישים, והוא כמודה במקצת הטענה שחייב שבועה. ורב ששת חולק וסובר שבמקרה של 'הילך', פטור משבועה, כיון שלא הודה לו במקצת. כעת שואת הגמרא, לרב ששת הפוטר³⁶, מדוע צריך ללמוד מהכתוב: "כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ כֶּסֶף או כְּלִים לְשֹׁמֵר וְגַב מִבֵּית הָאִישׁ" בכלל ופרט וכלל למעט קרקע משבועה³⁷. הרי כל קרקע היא כאומר לו 'הילך', וממילא פטור משבועה? עונה הגמרא, שצריכים את הכתוב לפטור משבועה כשחפר בקרקע בורות שיחין ומערות, וקלקל אותה, ואינו יכול לומר הילך. או שהוא פטור משבועה על כפירת קרקעות, היכן שטענו כלים וקרקעות וכפר בקרקעות והודה בכלים³⁸, שאינו הילך.

ד' שומרים צריכים כפירה במקצת והודאה ומביאה הגמרא ראייה ממה ששנה במקצת כשא' אחת מתה באונס וא' מתה בפשיעה רמי בר חמא, ארבעה שומרין בכדי שיתחייבו שבועת השומרים, צריכים כפירה במקצת והודאה במקצת³⁹, ואלו הן שומר חנם, והשואל, נושא שכר, והשוכר. ולכאורה מדובר שאמר לו 'הילך', שהמפקיד תבט את השומר וטען שנתן לו לשמור על שלש פרות. והשומר כפר באחת, הודה שהשניה היא בידו, ואמר שהשלישית נאנסה. וראייה שהילך חייב שבועה? דוחה הגמרא, שמי שאומר שהילך פטור, יאמר שמדובר כאן שהמפקיד אמר שלש פרות מסרתי לך וכולן מתו בפשיעה. והשומר אומר על אחת לא היו דברים מעולם, אחת משתי הפרות שהפקדת בידי מתה באונס, והשניה מתה בפשיעה. ועלי לשלם לך את דמיה, ואינו 'הילך'!

ומביאה הגמרא ראייה כנגד דברי רבי חייא אבבה דרב אפטוריקי שנה "אשר יאמר כי קמייתא, שהעדאת עדים על מקצת הטענה הוא זה" אין מחייבים על העדאת עדים מחייבת שבועה על השאר. מהברייתא שאבבה דרב אפטוריקי שנה, נאמר: "על

36 התוס' הקשו הרי גם למי שאמר שהילך חייב מה שייך בקרקע לומר שהוא משתמט! ושמא גם בקרקע שייך קצת שהוא משתמט מפני שמשכנה לאחר עד שיהיו לו מעות לפדותה. תוס'.

37 התוס' הקשו הרי אין כל כתוב מיותר שהרי הדבר נלמד בכלל ופרט וכלל. וי"ל שהקושיה היא מדוע צריכים למעט את הקרקעות משבועה מכלל ופרט וכלל. ואין להקשות אולי צריכים למעט משבועה ע"פ ע"א. מפני שהמשנה אין נשבעין על הקרקעות מדברת בשבועת מודה במקצת. תוס'.

38 מכאן משמע שטענו חטים ושעורים והודה באחד מהם חייב ורק בכלים וקרקעות פטור. וכן סוברים שמואל ור' יוחנן לפי לשון אחת בפרק שבועת הדיינים. תוס'.

39 קודם שיתחייבו שבועה, ואם נשבעו בלא כפירה והודאה אין שבועתו של ש"ח כלום ואינה מחייבתו כפל. ורמי בר חמא חולק על רבי חייא בר יוסף. רש"י

כָּל אֲבֵדָה אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי הוּא זֶה, מִכַּאן שֶׁאֵין אֶתהּ מַחֲיִיבוּ עַל הַעֲדָתָא עֲדִים. שֶׁאִם
אָמַר לַחֲבָרוּ מִנֵּה לִי בִידֶךָ, וְהִלָּה אֹמֵר אֵין לֶךְ בִּידֵי כְּלוּם, וְהַעֲדִים מַעֲדִים שִׁישׁ
בִּידוֹ חֲמִישִׁים זֶוּ פֶטוּר מִשְׁבֹּעָה. וּמִבֵּאֵרֶת הַגְּמָרָא, שֶׁאֵין לַהֲקָשׁוֹת מִהִבְרִייתָא עַל
רַבִּי חֵיִיא, כִּיּוֹן שֶׁרַבִּי חֵיִיא הוּא תִנָּא שִׁיכּוּל לַחֲלוּק עַל הָאִמּוּר בְּבִרְיִיתָא. שׁוֹאֵלֶת
הַגְּמָרָא, וְהִרִי הִבְרִייתָא הִבִּיאָה לִימוּד מִהַכְּתוּב? עֲוֹנָה הַגְּמָרָא, רַבִּי חֵיִיא לּוֹמֵד
מִכַּאן שְׁמוּדָה בְּמִקְצַת הַטְּעָנָה חֵיִיב שְׁבֹעָה.

וְאִבּוּה דְרַב אֶפְטוֹרִיקִי לּוֹמֵד אֶת שְׁנֵי הַדְּבָרִים מִמָּה שֶׁגַּם כְּתוּב "הוּא" וְגַם כְּתוּב
"זֶה". וְרַבִּי חֵיִיא לּוֹמֵד מִהַכְּפִילוֹת שְׁמוּדָה בְּמִקְצַת הַטְּעָנָה חֵיִיב שְׁבֹעָה, רַק
כְּשֶׁמוּדָה מִמִּין הַטְּעָנָה. וְאִבּוּה דְרַב אֶפְטוֹרִיקִי אֵינוֹ סוֹבֵר שֶׁהַהוּדָאָה חֵיִיבֶת לְהִיּוֹת
מִמִּין הַטְּעָנָה. כְּמוֹ שֶׁשְׁנֵינּוּ בְּמִשְׁנָה, טְעָנָה חֲטִין וְהוּדָה לּוֹ בְּשַׁעוֹרִין פֶּטוּר אֶפֶךָ מִן
הַשַּׁעוֹרִים, וְרַבִּין גְּמִלְיָאֵל מַחֲיִיב.

וְרַעֲיָה שֶׁאִמְרָה לְהַדָּם וְהַעֲיִדוּ שֶׁאֵכֵל מֵהֶם ר' זִירָא א' אִם נָא' כִּרְ"ח קִמִּיתָא יִשְׁבַּע
בְּעֲדִים, וְיוֹם אֶחָד מִסְרוּ לּוֹ אוֹתָן שְׁלֹא בְעֲדִים.

לְבִסּוּף אָמַר לְהֶם, לֹא הִיוּ דְבָרִים מִעוֹלָם. וּבָאוּ עֲדִים, שֶׁהוּא אֵכֵל שְׁתֵּי בַהֲמוֹת מֵהֶן.
אָמַר רַבִּי זְעִירָא, אִם הֵיִינוּ אֹמְרִים כְּרַבִּי חֵיִיא בְּדַבְרֵיו הָרֵאשׁוֹנִים יִשְׁבַּע עַל הַשָּׂרָר.
אָמַר לּוֹ אֲבִי, הִרִי הַעֲדִים הַעֲיִדוּ שֶׁהוּא אֵכֵל אֶת הַבְּהֵמוֹת וְהוּא גְזֹלָן, וְחֲשׂוֹד עַל
שְׁבֹעָה. וְמָה שֶׁרַבִּי חֵיִיא אָמַר, זֶה רַק שְׁנִשְׁבַּע בְּכּוֹפֵר בְּפִקְדוֹן אוֹ בְּמִלּוּה שֶׁאֶפְשָׁר
לּוֹמַר שֶׁהוּא מִשְׁתַּמֵּט וּלְכֵן אֵינוֹ חֲשׂוֹד לְהַשְׁבַּע לְשִׁקְרָ? אָמַר לּוֹ רַבִּי זִירָא, אֲנִי
אִמְרָתִי שְׁכִיּוֹן שֶׁהוּא חֵיִיב שְׁבֹעָה אֲבָל אֵינוֹ יִכּוּל לְהַשְׁבַּע, שְׁכַנְגְדוּ יִשְׁבַּע וְיִטּוֹל⁴⁰.

אִם לֹא נִסְבוּר כִּרְ"ח לֹא מִשְׁבִּיעִים לְשְׁכַנְגְדוּ אִם לֹא נִסְבוּר כִּרְ"ח לֹא עוֹשִׂים תְּקָנָה לְתַקְנָה
חֵיִיא נַחֲיִיבוּ שְׁבֹעָה, וְכִיּוֹן שֶׁאֵינוֹ יִכּוּל

לְהַשְׁבַּע שְׁכַנְגְדוּ יִשְׁבַּע וְיִטּוֹל. שֶׁהִרִי רַב נַחֲמָן אָמַר עַל מָה שֶׁשְׁנֵינּוּ בְּמִשְׁנָה, מִנֵּה
לִי בִידֶךָ, אֵין לֶךְ בִּידֵי פֶטוּר. וְאָמַר רַב נַחֲמָן שֶׁמִּשְׁבִּיעִים אוֹתוֹ 'שְׁבֹעֶת הִיסֵת'⁴¹.
שְׁבֹעָה שְׁחַכְמִים תִּיקְנּוּ מִפְּנֵי שְׁחֻזְקָה אֵין אָדָם תּוֹבַע אֲלֵא אִם כֵּן יֵשׁ לּוֹ בִּידּוֹ?
וְאוֹמְרֵת הַגְּמָרָא שְׁכִיּוֹן שֶׁשְׁבֹעֶת הִיסֵת הִיא תְּקַנַּת חַכְמִים. וְהַדִּיּוֹן שֶׁל שְׁכַנְגְדוּ
נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל הוּא תְּקַנַּת חַכְמִים. חַכְמִים לֹא עוֹשִׂים תְּקַנָּה לְתַקְנָה⁴².

וְרַעֲיָה שֶׁל אַחֲרֵים אֵינוֹ גְזֹלָן אֵין שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא עַל אֲבִי, הִרִי בְּלֹא הַגְּזֻלָּה הוּא רֹעֵה
אִדָם חוֹטֵא בְּלֹא לּוֹ

רֹעֵה בַהֲמוֹת שְׁלוֹ שְׁפִסּוּל, מִפְּנֵי שֶׁבִשְׁבִיל הַנְּאֻתוֹ הוּא רֹעֵה בַשְּׁדוֹת אַחֲרֵים. לְבִין

40 וְלֹא אֹמְרִים מִתּוֹךְ שֶׁאֵינוֹ יִכּוּל לְהַשְׁבַּע מִשְׁלָם, כְּמוֹ בְּנִסְכָּא דְרַבִּי אַבָּא, וּבַחֲמִישִׁים יִדְעָנָא וְחֲמִישִׁים לֹא
יִדְעָנָא. מִפְּנֵי שֶׁכָּל הָעוֹלָם יִבְיָאוּהוּ לִידֵי שְׁבֹעָה וְיִטְלוּ אֶת כָּל מָה שִׁישׁ לוֹ, וְעוֹד שֶׁשֶׁם אָמַר לוֹ יֵשׁ לִי עֲלֶיךָ שְׁבֹעָה
דְּאוֹרִיתָא, אוֹ הַשְׁבַּע אוֹ שְׁלָם. אֲבָל כֵּאֵן בְּרִצּוֹנִי יִשְׁבַּע אִם נִתֵּן לוֹ. תּוֹס'.

41 מִכַּאן מִשְׁמַע שֶׁהִלְכָה כְּלִשׁוֹן הָרֵאשׁוֹן בְּפ' שְׁבֹעֶת הַדֵּיּינִים שְׁלֹא צְרִיכִים דְרָרָא דְמִמוֹנָא וְאֶפ' כּוֹפֵר הַכֵּל נִשְׁבַּע
שְׁבֹעֶת הִיסֵת. וְכֵן פִּירֵשׁ ר"ה גֵּאוֹן . תּוֹס'.

42 וְלֹא שִׁיךְ כֵּאֵן מִתּוֹךְ שֶׁאֵינוֹ יִכּוּל לְהַשְׁבַּע מִשְׁלָם. תּוֹס'.

רועה בהמות של בני העיר שאינו פסול, מפני שאינו חוטא בשביל הנאתם של אחרים, ורועה במקום הפקר. שאם לא כן, כיצד אנחנו מוסרים את בהמותינו לרועה. הרי כתוב לפני עור לא תתן מכשול? אלא שאומרים 'אין אדם חוטא בלא לו'.

מסתפקת הגמרא, מה כוונת המשנה במה שחייבה את שניהם להשבע שאין לו בה פחות מחציה, האם הוא נשבע שיש לו חצי, או שאין לו פחות מחצי והשבעה על החצי שאין לו⁴³. ואמר רב הונא שכל אחד נשבע שני שבועות, שבועה שיש לי בה, ואין לי בה פחות מחציה. ושואלת הגמרא, מדוע שלא ישבע שבועה שכולה שלי? ואומרת הגמרא האם נותנים לו את כולה, ואם ישבע שכולה שלו יש לעז על בית הדין שאומרים שיחלוקו. שואלת הגמרא, שישבע 'שחציה שלי'? מבארת הגמרא, שאם ישבע כך הוא סותר את דיבורו הקודם שאמר שכולה שלו. שואלת הגמרא, והרי גם כשנשבע שיש לו בה ואין לו פחות מחציה הוא סותר את דיבורו הקודם? עונה הגמרא, שכוונתו לומר, שהוא נשבע שכולה שלו. ולדבריכם הבית דין, שאינכם מאמינים לי, שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה.

ושאלת הגמרא, הרי כל אחד תפוס ועומד בטלית ומדוע הם צריכים להשבע? אמר רבי יוחנן, שבועה זו היא תקנת חכמים שלא יהא כל אחד תוקף ותופס בטלית של חברו ואומר שלי היא. שואלת הגמרא על רבי יוחנן, אם חושדים שהוא תופס את טליתו של חברו ורוצה לגזלה ממנו, מדוע לא נאמר מיגו שהוא חשוד על ממון הוא חשוד על השבועה? עונה הגמרא, כיון שאיסור שבועה חמור בעיני האנשים מאיסור גזל⁴⁴, לא אומרים מיגו שחשוד על ממון חשוד על השבועה.

אין ראייה משבועת מודה במקצת שחשוד על ומביאה הגמרא ראייה שמי שחשוד על ממון אינו חשוד על שבועה מפני שהוא משתמט גזילה אינו חשוד על שבועה, שהרי התורה חייבה את מי שמודה במקצת בשבועה, ולכאורה כיון שהוא חשוד על ממון מדוע אינו חשוד על שבועה. ודוחה הגמרא את הראיה כיון ששם הטעם שאינו חשוד על השבועה, מפני שהוא משתמט. כמה שאמר רבה. ודע שכן הוא ממה שרב אידי בר אבין אמר בשם רב חסדא, הכופר במלוה, ובאו עדים והעידו שהוא חייב, כשר לעדות, מפני שהוא הוציא את הכסף והוא משתמט עד שיהיה לו כסף. הכופר בפקדון פסול לעדות, מפני שאין לתלות שהוא משתמט, שהרי פקדון לא ניתן על מנת להוציאו.

43 הרי אם אין לו בה כלום והוא נשבע שאין לו בה פחות מחציה הוא אינו נשבע לשקר. רש"י.

44 העולם נודעו כשנאמר "לא תשא". וגזלן פסול לשבועה מדרבנן. ולעדות פסול מדאורייתא משום "אל תשת רשע עד". ו"מ בשם ר"י חסיד שחשוד על ממון כשר לשבועה שמשום השבועה יפרוש מן הגזל. אבל גזלן ודאי כמו שאינו פורש מממון אינו פורש משבועה. אבל מה שפורש משום העדים אינו השבה טובה. תוס'.

שואלת הגמרא ממה ששנה רמי בר חמא, ארבעה שומרין צריכים כפירה במקצת והודאה במקצת, ואלו הן שומר חנם, והשואל, נושא שכר, והשוכר. מדוע לא נאמר מיגו שחשוד על ממון חשוד על השבועה? עונה הגמרא, שגם שם הוא משתמט, הוא סבור שימצא את הגנב ויחזיר את הבהמה. או שימצא את הבהמה במרעה ויחזירנה. שואלת הגמרא, מדוע הכופר בפקדון פסול לעדות אולי הוא חושב שיחפש את הפקדון ויחזירנו? עונה הגמרא, שמדובר כשבאו עדים והעידו שבאותה שעה הפקדון היה בביתו והוא ידע, או שהחזיקו בידו.

שואלת הגמרא, אם כן מה אמר רב הונא שבשומר ששילם ולא רצה להשבע, משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו, והרי הוא חשוד שישבע לשקר? עונה הגמרא שהוא מורה היתר לעצמו ואומר, נתתי לבעלים את דמיו. ואמר רב אחא מדיפתי לרבינא, הרי הוא עבר על לאו של "לא תחמוד", ומדוע נאמן בשבועה? אמר לו רבינא, כיון שבני אדם טועים וחושבים שעוברים על לא תחמוד רק כשלא נותנים לבעלים את הדמים⁴⁵, לא התכוון לעבור על איסור.

45 ואפי' שעובר אז על לא תגזול הם חושבים שעוברים בשני לאוים. וי"ל שחמסן אינו פסול לעדות אלא מדרבנן. ורק חמסן שחצוף לחטוף מיד הבעלים פסול לעדות ולשבועה. תוס'.

